

Zemgales Balss: *Ceturtdiena, 12. maijs, 1938*

Zilais kalns - senču svētnīca

Ap 12 kilometru no Valmieras senajā Jumeras novadā paceļas Zilais kalns — mūsu senču svētnīca un viņu dievu mājoklis. Austrumos, dienvidos un rietumos kalns paceļas līdz ar tuvējo apkārtni lēnām uz augšu, bet ziemeļpusē tas strauji atdalās no zemā līdzenuma. Vispār tuvumā ias augsts neizliekas, tomēr no tālienes raugoties, viņš augstu paceļas pāri savam apgabalam. Viņa augstums virs jūras līmeņa ir 129 metri. Kalna nogāzes apaugušas slaidām priedēm, pa starpām sastopami arī lapu koki, sevišķi rietumpuse tiem bagāta. Pats kalna augšgals, neliels klājums, apēnots kuplām liepām, gobām un lazdu krūmiem. Klājuma ziemeļrietumu pusē paceļas mazs apaļš kalniņš, it kā rokām uz. mests, šī ir Zilā kalna visaugstākā vieta, kur uzcelts trigonometriskais tornis ar novērošanas plāt. formām. No šej. atklājas plašs skats uz visām pusēm, pāri laukiem, mežiem un zemākiem pauguriem. Uz ziemeļiem pārre. dzams Burtnieka ezers ar muižu un balto baznīcu, uz ziemeļrietu. miem saskatāmi Matīšu draudzes ciemati, miests un baznīca, uz rietumiem Briedēs zālainie līči. a# tiem Dikļi līdz ar baznīcu, uz dienvidrietumiem Augstrozes kalnu pauguri, uz dienvidiem Rubenes baznīca, vēl tālāk Cēsu pils un baznīcas torņi, uz austrumiem Mujānu baltā pils, Valmiera un viņas baznīcas. Majestātisks Zilais kalns izskatās, kad no tā-ienes uz viņu raugāties, drūms, noslēpumains, varens, mūžīgi ietīnies zilu tvaiku plīvuri, kā gai-šā saules dienā, tā sudrabainā mē. ness naktī. No zilās miglas, domājams, kalns ieguvis savu vārdu. Pētnieki domā, ka miglā ce-ļoties no apkārtējo purvu īpatnē-jiem zilās krāsas izgarojumiem, kas koncentrējoties ap kalnu un viņa nogāzēm.

No mūsu senču daudzām svētvietām latvju zemē neviena cita netapa tik cienījama turēta kā Zilais kalns. Viņš bija tautas svētums, še bija upurvieta aug. stākiem dieviem, kur svinēja vasa. ras saulgriežus, reizē arī mīlestī-bas un draudzības dieves Līgas svētkus. še izprasīja dievu prātu, noturēja virsaišu un vecaju apspriedes, izsprieda tiesu un lē-ma par kara sākšanu, vai miera slēgšanu. Arī vēlāk kristīgā laikā, neraugoties uz aizliegumu un stingriem sodiem, ļaudis vēl ilīgi slepenībā nāca šurp un klusās nak. tis nesa ziedus tēvu tēvu dieviem. Sausā laikā izlūdzās lietu, slimī-bās, lai taptu veseli, mātes atnesa slimus bērnus, lai tie atspirtu. Kas domāja, ka lauki un lopī no-Durti, deva balvu, lai atpestītos, jaunie puīši un meitas atnesa kā-du priekšmetu no iemīlotā, lai vi. ņu saistītu pie sevis mīlā.

Ap Zilo kalnu vijas daudz nostāstu un tautas teiku. Nevien Zilais kalns ticis svēts turēts, bet ari apkārtējie pakalni saukti par „dievu kalniem”. Zilā kalna apmeklētāji vēl šodien apstājas pie dobuma kalna galā, kur senāk burbuļojis svētais avots. Svētais ūdens spirdzinājis sevišķi acu slimības. Reiz avotiņā mazgājusi kāda sie. viete netīrus bērna autiņus. Par to avotiņš apskaities un pēkšņi izsīcis, aiztekot uz Burtnieku ezeru.

Vēsturnieki domā, ka Zilais kalns un viņa apkārtnē ir tās vietas, kur risinājušiem mūsu senās valsts pirmie cēlieni. Zilais kalns ir tā vieta, kur Imeras latvji izprasīja savu dievu prātu, kad priesteris Alobrands 120'8. g., atgriežoties no Igaunijas, tos uzai« cināja pieņemt kristīgo ticību, pie kam, kā zināms, iznākams bija katoļiem par labu. še tad ari dzīvojis kronists Indriķis un uzcēlis imeriešiem pirmo baznīcu, kura stāvējusi uz Baznīcas kalna. un kuras pamati vēl atrodami, Mujānu Ķikuta māju robežās, kU lometrus 5 uz dienvidaustrumiem no Zilā kalna. Netālajā Kapu kalnā esot Indriķa kapa vieta, šis apvidus tiešām bagāts, senlietām. Atrod dažādas ssnlaiku rotas lietas, kā: gredzenus, aproces, pār-ļu krelles u. c. Ķikuta purvā iz* rakta milzu pirmvērša galva, koceniešu purvā 9 pēdas dziļi zemē atrasta laiviņa, kura pēc prof-Virchova domām, noderējusi kā ziedojumu trauks dieviem.

Agrākos laikos bijis paradums Zilajā kalnā svētīt arī Labrenča dienu, 10. augustā, un apdāvināt nabagus. Reizēm to bijis sanācis liels daudzums, ap 100 un pat vai» rāk. Ļaudis atnesuši līdz vilnu, maizi, augļus, naudu u .t. l. man. tas, kuras tad starp nabagiem n. dalījuši.

Mūsu dienās senajai senču svēt. nīcai dod pienācīgo godu. Jāņu nakti un Jāņu dienā viņa virsotne pilna tautas seno parašu cienītā-ju. Tad atskan kalns un apk?rt> re, līdzīgi, kā senajās dienās, kad latvju ciltis vēl nebija nomākušas svešas varas. Vasaras svētdienās Kalnā rīko tautas svētkus, un to apciemo gan vientulis dabas draugs, gan zinātnieks — pētnieks, gan skclu, gan sabiedrisko, organizāciju ekskursantu grupas*

K.R-